

Kaders Tutoraat 3.0

Universiteit Utrecht, juli 2013

Inleiding

Bij de besluitvorming rond project BaMa 3.0 in december 2011 hebben college van bestuur en decanen bekrachtigd dat het tutoraat integraal onderdeel is van het Utrechtse onderwijsmodel. Intensivering van de begeleiding in het eerste jaar van de bacheloropleiding is gewenst en nodig om de oriënterende en verwijzende functie van het eerste jaar te versterken, in aansluiting op activerende voorlichting en matching voor de start van de opleiding.

De universiteitsbrede introductie van matching en het ontwikkelen van een doorlopende lijn van voorlichting via matching naar de oriënterende, selecterende en verwijzende functie van het eerste jaar, is aanleiding om de inhoud en vormgeving van het tutoraat tegen het licht te houden. Het tutoraat is onderdeel van de studiebegeleiding aan de Universiteit Utrecht en vormt een van de speerpunten van het Utrechts onderwijsmodel zoals dat is ingevoerd in 2002. Bij de introductie van project BaMa 3.0 is het accent opnieuw gelegd bij intensieve studiebegeleiding om studievoortgang en studiesucces te bevorderen. Bijgaande notitie Tutoraat 3.0 is gerealiseerd in het kader van deelproject Matching, selectie en begeleiding van BaMa 3.0 door dr. Wieger Bakker (directeur bacheloropleiding Bestuurs- en Organisationswetenschap) en drs. Marijn Smeets (teamleider Studieadvies faculteit Geesteswetenschappen). De notitie is tot stand gekomen in overleg met betrokkenen in faculteiten en opleidingen, en met studentleden van de universiteitsraad. De notitie biedt de kaders voor de invulling van het tutoraat zoals geformuleerd in de onderwijsrichtlijn van de Universiteit Utrecht.

Ontwikkeling en intensivering van het tutoraat

De invoering van de universiteitsbrede matching per 1 januari 2013 vraagt bij veel opleidingen per september 2013 om aanpassingen in het tutoraat om te zorgen dat het goed bijdraagt aan de doelstelling van matching: elke student zo snel mogelijk op de goede plek. Opleidingen willen bijvoorbeeld eerder dan nu het geval is studenten met interesse en capaciteiten voor het volgen van een honoursprogramma in beeld krijgen. Ook willen zij dreigende uitval tijdig opsporen en voorkomen. Instrumenten die daarvoor tijdens de matching worden ingezet zijn representatief onderwijs, inclusief voorbereiding, toetsing en feedback, en diverse reflectie-instrumenten, zoals het matchingsformulier, het reflectieformulier en het afsluitende gesprek met een docent of studieadviseur tijdens of na de studieactiviteiten in het kader van matching. Tot slot is een belangrijk doel van het matchingstraject om de binding van de student aan de opleiding te vergroten, en de aankomend student kennis te laten maken met de community waar hij deel van zal uitmaken vanaf de start van het onderwijs in het eerste blok.

Om de effectiviteit van dit matchingstraject optimaal te laten zijn, is het van belang dat het tutoraat in het eerste jaar hierop systematisch voortbouwt. De volgende elementen worden daarom zoveel mogelijk vanaf studiejaar 2013-2014 door alle opleidingen met matching geïntegreerd in het tutoraat. Het projectteam matching onder leiding van de Admissions dean zal hen daarbij ondersteunen.

1. Tutoren hebben toegang tot informatie voortkomend uit de matching van de individuele studenten die zij begeleiden, zoals de gegevens uit het matchingsformulier.
2. Tutoren voeren kennismakingsgesprekken met studenten binnen twee weken na de start van de studie, waarin teruggeblikt wordt op onderdelen van het matchingstraject.
3. Tutoren monitoren de studievoortgang van de studenten die zij begeleiden, direct na tussentoetsen in het eerste blok en de tentamens aan het einde van het eerste blok. Bij studenten met goede resultaten brengen de tutoren het honoursprogramma onder de aandacht. Studenten die een onvoldoende halen voor een tussentoets, of een of meer vakken niet gehaald hebben, worden opgeroepen voor een gesprek met de tutor.
4. Tutoren houden exitgesprekken met studenten die in de loop van het eerste jaar besluiten te stoppen met de opleiding. De tutor inventariseert wat de reden is om te stoppen, en wat de studenten van plan zijn te gaan doen. De generieke resultaten van deze gesprekken worden ingebracht in de kwaliteitszorgcyclus van de opleiding.
5. Tutoren voeren kennismakingsgesprekken met studenten die nieuw zijn in de opleiding, bijvoorbeeld omdat zij in de loop van het jaar geswitcht zijn. Voorafgaand aan het gesprek vult de student een matchingsformulier in, dat in het kennismakingsgesprek wordt besproken.

Daarnaast wordt de algehele ontwikkeling van het docenttutoraat aan de Universiteit Utrecht ondersteund:

- door het toegankelijk maken op de website van de Teaching Academy Universiteit Utrecht van modellen van draaiboeken, handleidingen, gespreksformulieren, trainingsformats en dergelijke;
- door de organisatie van bijeenkomsten voor en binnen opleidingen over de vormgeving van het tutoraat;
- door het –verder- ontwikkelen van trainingsmodules voor tutoeren. Hiervoor is financiering gereserveerd binnen het implementatieproject Matching van project BaMa 3.0.

Deze acties worden gecoördineerd door de Admissions dean en uitgevoerd samen met de faculteiten, en zijn gereed in september 2013.

Parallel daaraan wordt de inbedding van het tutoraat in de BKO door de faculteiten vormgegeven. Met vice-decanen en onderwijsdirecteuren wordt besproken hoe het tutoraat in de onderwijstaakstellingen wordt opgenomen. Deze acties worden geïnitieerd door de Admissions dean en uitgevoerd samen met de faculteiten, en zijn gereed op uiterlijk 1 september 2014.

TUTORAAT 3.0

VERSIE FEBRUARI 2013

Projectleiders: Wieger Bakker (B&O) en Marijn Smeets (GW)

Ten geleide

De Universiteit Utrecht streeft naar een ambitieuze studiecultuur, binding van studenten aan de opleiding en het tegengaan van anonieme uitval als gevolg van een niet-passende studiekeuze. Essentieel is een daarop aansluitende goede studiebegeleiding in het eerste jaar. Een intensief docententutoraat is een van de speerpunten van het Utrechts onderwijsmodel. Al in de onderwijsvisie en –richtlijn bij de invoering van het Bachelor-Master stelsel in 2002 is overeengekomen dat het tutoraat, voor zover al niet aanwezig, binnen alle opleidingen ingevoerd zou worden. Sindsdien hebben zich vele en verschillende succesvolle praktijken ontwikkeld binnen de universiteit. De universiteitsbrede introductie van matching en het ontwikkelen van een krachtig doorlopende lijn van voorlichting via matching naar de oriënterende, selecterende (BSA) en verwijzende functie van het eerste jaar, was de aanleiding om ook de inhoud en vormgeving van het tutoraat tegen het licht te houden. Deze notitie Tutoraat 3.0 vormt de invulling daarvan en biedt een stimulans het tutoraat nieuw elan te geven daar binnen de Universiteit Utrecht waar verbetering mogelijk is.

Voortbouwend op de ervaringen die de afgelopen jaren zijn opgedaan en als onderdeel van de activiteiten van de BaMa-3.0 projectgroep Matching, Selectie en Begeleiding, kreeg een expertgroep de opdracht om universiteitsbrede aanbevelingen te formuleren voor een gemeenschappelijke basis voor de vormgeving van het tutoraat in het eerste jaar. Deze expertgroep stond onder leiding van dr. Wieger Bakker (onderwijsdirecteur Bestuurs- en Organisationswetenschap, faculteit REBO) en drs. Marijn Smeets (teamleider studieadvies Faculteit Geesteswetenschappen). Deze notitie vormt een uitwerking van die opdracht en biedt een nadere invulling van het tutoraat zoals dat is geformuleerd in de bestaande onderwijsrichtlijn van de Universiteit Utrecht. Voor het opstellen van deze notitie is gebruik gemaakt van een combinatie van verschillende, als succesvol beschouwde, praktijken die al in gebruik zijn binnen de universiteit – inclusief de bijbehorende procedures en documenten. Daarnaast zijn met vertegenwoordigers vanuit de faculteiten (vice-decanen, onderwijsdirecteuren en/of tutorcoördinatoren) gesprekken gevoerd over een conceptversie van de notitie.

Het Tutoraat 3.0 biedt een nadere invulling van het tutoraat zoals dat is geformuleerd in de bestaande onderwijsrichtlijn van de Universiteit Utrecht. Deze tekst luidt: "Toewijzing van een tutor aan alle bachelorstudenten die hen gedurende het eerste semester in de studie introduceert, en voor hen beschikbaar is voor begeleiding in de verdere studie en bij het maken van keuzes gedurende de bachelorfase."¹ Daarmee wil de universiteit het belang onderstrepen van een goede studiebegeleiding door tutoren en benadrukken dat dit wordt gezien als één van de kerntaken die horen bij het professionele repertoire van docenten. Bovendien biedt dit de mogelijkheid om 'best practices' universiteitsbreed te delen en te vertalen in vormen die passen bij de kenmerken van de verschillende opleidingen.

In deze notitie wordt de kern van het tutoraat binnen de Universiteit Utrecht omschreven: van doel tot financiering. Binnen opleidingen kan het tutoraat op verschillende manieren uitgewerkt en uitgebreid worden afhankelijk van de kenmerken en de organisatie van het onderwijs in die opleiding. Via de website van de Teaching Academy Universiteit Utrecht komen voorbeelden beschikbaar van de verschillende vormen waarop het tutoraat of onderdelen daarvan gestalte kunnen krijgen.

Wieger Bakker en Marijn Smeets

22 februari 2013

---

¹ Richtlijn Onderwijs Universiteit Utrecht.

Tutoraat 3.0: inzicht, keuzes en gekend worden

Bij de Universiteit Utrecht staan activerend onderwijs, de eigen verantwoordelijkheid van en keuzemogelijkheden voor studenten centraal. Via matching biedt de UU studenten inzicht in hun eigen ambities, motivatie en competenties zodat ze weten waar ze aan beginnen. In het verlengde daarvan worden voorlichting, matching en selectie aan het tutoraat in het eerste jaar gekoppeld, zodat studenten tijdens hun studie ook weten waar ze mee bezig zijn; waar ze aan kunnen of moeten werken en welke keuzes ze kunnen maken binnen hun opleiding of voor een andere opleiding. Het tutoraat heeft daarmee een belangrijke rol in het realiseren van de verwijzende functie van het eerste jaar. Ook in de jaren daarna is het tutoraat van belang, met name waar het gaat om het begeleiden bij het maken van individuele keuzes. Aanbevolen wordt het tutoraat ook in het tweede en derde jaar door te laten lopen. Deze notitie beperkt zich tot het tutoraat in het eerste jaar.

Het College van Bestuur neemt de kaders voor de tutorbegeleiding in het eerste jaar op in de nieuwe richtlijn onderwijs. De onderdelen die in deze notitie vermeld staan, vormen samen de basis van het tutoraat binnen de UU. Opleidingen kunnen dat verlengen, verbreden en uitbouwen al naar gelang de behoeften en de kenmerken van de opleiding.

Doel van studiebegeleiding: matching, monitoring en mentoring

Onder studiebegeleiding wordt verstaan het totaal aan maatregelen dat de universiteit, de faculteit en de opleiding treft om het studieverloop van de individuele student in goede banen te leiden en te houden. Het uitgangspunt daarbij is dat studenten gemotiveerde keuzes maken voor en tijdens de studie waardoor de ontwikkeling van kennis en vaardigheden, binding aan de opleiding en de studievoortgang gestimuleerd worden.

Studiebegeleiding aan de Universiteit Utrecht dient een viertal doelen:

- de studievoortgang van de student kunnen volgen en ondersteunen;
- de student in staat te stellen gefundeerde keuzes te laten maken;
- goed presterende studenten te kunnen wijzen op extra mogelijkheden;
- bijdragen aan binding en community-vorming.

Doelen van het tutoraat

Het docententutoraat is een belangrijk onderdeel van de studiebegeleiding aan de Universiteit Utrecht, en vormt een van de speerpunten van het Utrechts onderwijsmodel. Bij de vormgeving en de organisatie van het tutoraat staan meerdere doelen centraal. Het gaat er daarbij in ieder geval om dat studenten:

- zicht krijgen op hun eigen kwaliteiten, talenten, competenties en voorkeuren;
- zicht krijgen op eigen verbeterpunten in relatie tot de eindtermen van de opleiding en in relatie tot mogelijke belemmeringen in studievoortgang;
- inzicht krijgen in hun eigen (professioneel) gedrag;
- leren bewuste keuzes te maken binnen hun opleiding of voor een andere opleiding;
- zich persoonlijk gekend weten door de tutor en medestudenten en daarmee door de opleiding.

Het tutoraat draagt op die manier bij aan de binding van de student aan de opleiding.

De tutor

De tutor is een docent van de opleiding en verzorgt –bij voorkeur– onderwijs in het eerste jaar. Centraal staan de persoonlijke agenda en keuzes van de student. De tutor

- begeleidt globale keuzes binnen het curriculum en adviseert over keuzes na en naast de major (keuzevakken, studie in het buitenland, stages, masterkeuze en beroepspraktijk);
- coacht de student zo in zijn persoonlijke ontwikkeling van competenties dat dit bijdraagt aan een reëel beeld bij de student van zijn eigen competentieontwikkeling en houdt in de gaten of dit beeld past bij de academische omgeving en opleiding;
- beschikt over algemene kennis van de gehele opleiding en kan inhoudelijke keuzegesprekken voeren;
- coacht en adviseert op zo'n manier dat dit aansluit bij de persoonlijke ontwikkelingsfase van de student, maar is nadrukkelijk geen hulpverlener;

- verwijst studenten door naar de studieadviseur bij studievertraging, bij persoonlijke problemen en bij meer complexe vragen over regelingen en opleidingsoverstijgende kwesties.

Deze omschrijving leidt tot een basisverdeling van begeleidingstaken, die schematisch is opgenomen in bijlage 1.

Het tutoraat als professionele activiteit

Het tutoraat maakt deel uit van het reguliere professionele repertoire van docenten. Dit impliceert dat het:

- een reguliere onderwijstaak is die opgenomen wordt in taakstellingen inclusief bijbehorende formatie;
- ingebed is in de bestaande kwaliteitscyclus inclusief studentevaluaties, curriculumevaluatie en B&O-gesprekken;
- opgenomen wordt in de BKO, inclusief scholing en training (begeleidingsvaardigheden, coaching, kennis over studie-inhoud en keuzemogelijkheden). In het universitaire kader voor de BKO staat dat een docent in staat moet zijn individuele studenten te begeleiden, bijvoorbeeld als tutor. Dit betekent dat het in het BKO-portfolio en -opleidingstraject een rol van betekenis moet spelen en getoetst wordt.

Kenmerken van het tutoraat in het eerste jaar

Het tutoraat is voor de student een vanzelfsprekend en herkenbaar onderdeel van het onderwijs. Het tutoraat krijgt zowel vorm in groepsbijeenkomsten als door middel van individuele gesprekken tussen student en tutor. Groepsbijeenkomsten en individuele gesprekken zijn verplicht voor elke student. Daardoor wordt geborgd dat studenten zich gekend weten door hun tutor en hun medestudenten en weten bij wie ze aan kunnen kloppen met vragen of problemen. Het biedt de opleiding de mogelijkheid periodiek inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van de individuele student en, indien nodig, tijdig bij te sturen als zich knelpunten voordoen.

De kenmerken van het tutoraat in het eerste jaar kunnen per opleiding verschillen, al naar gelang keuzes van en mogelijkheden binnen opleidingen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om mogelijkheden om (werkgroep)docenten uit het eerste jaar (en van de eerste cursussen) in te zetten als tutor, de tutor meerdere jaren in te zetten voor dezelfde studenten, naast de tutores gebruik te maken van student-tutores en dergelijke. Gemeenschappelijk aan het tutoraat in het eerste jaar is dat:

- studenten deel uitmaken van een tutorgroep van maximaal 15 studenten;
- tutores verantwoordelijk zijn voor maximaal 2 van dergelijke tutorgroepen (maximaal 30 studenten in totaal);
- tutores verspreid over het jaar tenminste 6 inhoudelijke bijeenkomsten hebben met de studenten uit hun tutorgroep waaronder tenminste 2 individuele gesprekken (waarbij groepsbijeenkomsten verbonden kunnen zijn met reguliere onderwijsactiviteiten binnen een cursus);
- deze bijeenkomsten worden georganiseerd rond een thema waarop de student zich voorbereidt aan de hand van een concreet op te leveren product, zoals bijvoorbeeld een opdracht of een portfolio;
- de momenten van deze bijeenkomsten zo worden gekozen dat de student vroeg in de studie op de hoogte is van onderlinge verwachtingen en gedurende het jaar in staat is de eigen studievoortgang te monitoren en gefundeerde keuzes te maken;
- tutores vanaf de start van het eerste jaar inzicht hebben in de studieresultaten en studievoortgang van de studenten die zij begeleiden.

Organisatie van het tutoraat in het eerste jaar

In de organisatie van het tutoraat komt tot uitdrukking dat het tutoraat een regulier onderdeel is van het onderwijs en van het professionele handelen van docenten. Gemeenschappelijk aan de organisatie van het tutoraat binnen opleidingen is daarom dat:

- iedere opleiding een tutordraaiboek en tutorhandleiding heeft waarin werkwijze en procedures van het tutoraat staan beschreven met specifieke aandacht voor diverse fasen en keuzemomenten in het eerste jaar (waaronder BSA, invulling van de profileringsruimte door bijvoorbeeld een minor, student exchange, specialisatie, masterkeuze);
- iedere opleiding een docent als tutorcoördinator heeft die verantwoordelijk is voor het maken en actualiseren van het draaiboek, voor het organiseren van bijeenkomsten voor tutores en voor de evaluatie;

- tutores kennis hebben en gebruik kunnen maken van de informatie over studenten uit matchings- en/of selectietrajecten, evenals van de studieresultaten van de studenten die zij begeleiden;
- overdraagbare verslaglegging plaatsvindt door tutores om de doorgaande lijn van de competentieontwikkeling te kunnen monitoren, door tutores in volgende jaren danwel door de studieadviseur (Osiris Begeleider).

Financiering van het tutoraat in het eerste jaar

De beschikbare formatie per tutor kan variëren al naar gelang de invulling die de verschillende opleidingen aan het tutoraat geven. Dat is bijvoorbeeld afhankelijk van de intensiteit van het tutoraat die verder kan reiken dan het aangegeven minimum. Aan de andere kant kunnen onderdelen van het tutoraat (groeps gesprekken) een plaats krijgen in de reguliere werkgroepen die een docent-tutor geeft en waarvoor al formatie beschikbaar is. Uitgaande van de hierboven uitgewerkte kern van het tutoraat en uitgaande van 15 studenten per tutor kan de volgende vuistregel gehanteerd worden:

- 4 groepsbijeenkomsten (2 uur plus 1 uur voorbereiding) = 12 uur
- 15 x 2 individuele gesprekken (30 min gesprek + 30 min voorbereiding en verslaglegging) = 30 uur
- Overleg mede-tutores, studieadviseur, evaluatie, scholing, overdracht = 14 uur

Het totaal aantal uren per tutor bedraagt in dat geval 56 uur = 0,035 fte op jaarbasis.

Voor de tutorcoördinator is de inschatting van het aantal benodigde uren als volgt:

- Opstellen draaiboek: 5 uur
- Evaluatie van het tutoraat (2 bijeenkomsten van 1 uur plus 2 uur voor- en nabereiding) = 4 uur
- Vraagbaakfunctie voor tutores (afhankelijk van het aantal tutores): maximaal 10 uur

Het totaal aantal uren voor de tutorcoördinator bedraagt in dit geval 19 uur = 0,012 fte op jaarbasis.

De tutorcoördinator heeft ondersteuning nodig van de studieadviseur voor informatie en het bepalen van gespreksplanning en -momenten: de inschatting is dat dit – afhankelijk van de grootte van de opleiding - maximaal 10 uur op jaarbasis omvat.

Voorstel implementatie en verdere ontwikkeling Tutoraat 3.0

Een groot aantal opleidingen kent een staande praktijk van het tutoraat die past binnen het hier geschetste kader of –aanzienlijk- verder gaat dan dat. De kennis, ervaringen en formats die op dat terrein bestaan vormen een goede basis voor opleidingen die het tutoraat binnen hun opleiding verder willen ontwikkelen.

De verdere ontwikkeling van het tutoraat 3.0 binnen de UU wordt de komende tijd op de volgende manieren ondersteund:

- door het toegankelijk maken op de website van de Teaching Academy Universiteit Utrecht van modellen van draaiboeken, handleidingen, gespreksformulieren, trainingsformats en dergelijke;
- door de organisatie van bijeenkomsten voor en binnen opleidingen over de vormgeving van het tutoraat;
- door het –verder- ontwikkelen van trainingsmodules voor tutores. Hiervoor is financiering gereserveerd in het implementatieproject Matching van project BaMa 3.0. Op korte termijn zal hiervoor een plan ontwikkeld worden.

Parallel daaraan wordt het tutoraat door de faculteiten in de onderwijstaakstellingen opgenomen, en ingebed in de BKO.

Een schematisch overzicht van taken en verantwoordelijkheden rond het tutoraat is opgenomen in bijlage 2.

Bijlage 1: verdeling van begeleidingstaken

Tutor	<ul style="list-style-type: none"> • begeleidt globale keuzes binnen het curriculum en adviseert over keuzes na en naast de major (keuzevakken, studie in het buitenland, stages en beroepspraktijk); • coacht de student zo in zijn persoonlijke ontwikkeling van competenties dat dit bijdraagt aan een reëel beeld bij de student van zijn eigen competentieontwikkeling en houdt in de gaten of dit beeld past bij de academische omgeving en opleiding; • beschikt over algemene kennis van de gehele opleiding en kan inhoudelijke keuzegesprekken voeren; • coacht en adviseert op zo'n manier dat dit aansluit bij de persoonlijke ontwikkelingsfase van de student, maar is nadrukkelijk geen hulpverlener; • verwijst door naar studieadviseur en/of andere partijen indien de student vragen heeft of te kampen heeft met problemen die zijn <u>aandachtsgebieden overstijgen</u>.
Studieadviseur	<ul style="list-style-type: none"> • begeleidt studenten bij studievertraging, bij persoonlijke problemen en bij meer complexe vragen over regelingen en opleidingsoverstijgende kwesties; • verwijst door naar interne partijen, zoals COLUU, studentendecanen, studentenpsychologen, Centrum Studiekeuze en externe partijen indien nodig.
Studentmentor (indien van toepassing)	<ul style="list-style-type: none"> • begeleidt vaak eerstejaars studenten in de eerste maanden van hun studie in aanvulling op de begeleiding van de tutor; • coacht de studenten op een laagdrempelige manier; • helpt hen met studievaardigheden en praktische zaken.

Bijlage 2: overzicht van taken en verantwoordelijkheden

Decaan	<ul style="list-style-type: none"> • opnemen tutoraat in kwaliteitscyclus, zoals in de B&O gesprekken, en toezien op de uitvoering ervan; • vastleggen dat tutoraat integraal onderdeel is van opleidingstraject en toetsing BKO; • toezien op de adequate invulling en organisatie van het tutoraat in de faculteit.
Onderwijsdirecteur	<ul style="list-style-type: none"> • opnemen van tutoraat in onderwijstaakberekening en beschikbaar stellen van formatie; • realiseren van tutordraaiboek en handleiding; • aanstellen van een tutorcoördinator; • aandacht voor tutoraat binnen de kwaliteitscyclus, zoals het uitvoeren van een periodieke evaluatie van het tutoraat; • toegankelijk maken van informatie uit matching en/of selectie voor tutores.
Tutor	<ul style="list-style-type: none"> • monitoren studievoortgang van studenten; • plannen en inhoudelijk vormgeven van bijeenkomsten; • overdragen van informatie aan collega-tutores en andere begeleiders.